Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași
CR-I-128

V/B

BIBLIOTHEK DES EV.
UNTER-GYMNASIUMS

g XII / 481
100

B C U IASI

Central University Library Iasi

N.0.05

C

Acc. Art. Pant. 156/1200
Lei 100

CR-258
Biblioteca Universității Iași
I-128

Central University Library, Iași

67 507

Elementa

LOGICA,

In usum

Scholæ ALBENSIS

Ita collecta, ut tyro, trimestri spatio, fundamenta Logices cum fructu jacere queat.

EDITIO TERTIA

auctior.

BIBLIOTHEK DES EV. GYMNASIUMS MÜHLBACH

ALBÆ-JULIÆ
Typis Celsissimi Principis,
Anno

M. DC. XLV.

ELlementa hac universa messis, nisi nos ipsemet rerum usus oppidò fallat, Logicæ semina, non sine causâ tibi jam denuò & quidem non nihil auctiora, exhibemus. Nam cùm disciplinarum indoles, tùm quotidiana experientia nos docet, catenatam definitionum ideam esse felicissimam intelligentiæ clavem præsentissimamq; memoriæ panaceam. Sub gerit enim velut alphabetũ cujus beneficio innumeras dissertationũ, ut ita dicam, syllabas, voces, phrases, ac syntaxes, nullo negotio texere atq; retexere possis. Quã tabellã nisi ita in promtu habeas, ut eam quasi momento percurrere queas, frustra tibi facilem felicemq; mentis directionem polliceris. Nec est quod existimes hâc ratione virorũ de studio logico præclarè meritorũ labores studiosæ juventutis manibus excuti. Siquidẽ ita hæc elementa temperavimus, ut industrios hujus divinæ artis tyrones tam ad Lycèum quam ad Academiam sensim manuducant. Neq; terminorũ, si quæ sit, novitas te offendet; quandoquidem eos cùm ex summorum virorum, theologorum inprimis ac JCtorum, commẽtariis hausimus; tum vocibus synonymis ac perspicuis definitionibus explanavimus. Nimirum, non opinionibus, sed usu artium, præsertim Logicarum, instrumẽta metienda sunt. Quare qui rerum initia, mole exiguâ, vi suâ æstimare, hæcq; primâ fronte exsucca præcepta continuo exercitii vigore illustrare ac animare nosti, nostrũ ut confidimus, studiũ haud improbabis. Neq; enim tibi sordebit curta supellex, quæ se amplissimo sui usu in omni artium ac scientiarum genere commendat. Albæ-Juliæ X. Kal. Novembris. 1645.

IOH. HENR. BISTERFELDIVS.

Elementorum Logicorum LIBER PRIMVS.

De instrumentis inventionis.

CAPUT I.

De Logicæ definitione & distributione.

LOGICA *est ars ratione rectè utendi:* eoque sensu *dialectica* dicta est.

Cùm Logica sit ars, utiq; tota consistet in usu, qui per universam encyclopædiam, id est, theologiam, jurisprudentiam, medicinam, philosophiam, ac mechanicam, omnesque statûs vitæ humanæ spargitur.

Logica est generalis, vel specialis.

Logica generalis est, quæ instrumentorum Logicorum naturam explicat.

Instrumenta Logica sunt notiones ex rerum collatione â mente inventæ, ut illarum habitudinem repræsentando, ipsam in differendo juvent.

Notio est imago quâ aliquid in mente repræsentatur; estq; prima, quæ immediatè res ipsas; ut homo: *vel secunda, quæ primarum habitudinem arti-*

Hæc quatuor causarum genera sæpè miscentur, sitq; ex uno transitus in aliud, ac tùm dicitur genus causæ mixtum.

In quolibet causarum genere considerari debet Status quæstionis & Scopus.

Genus Didascalicum est, quod præcipuè versatur in docendo,

Status quæstionis in hoc genere est, vel *Explicatio* variarum rerum aut legum: vel *Narratio* alicujus facti, vel quasi facti: vel *Probatio*, quâ aliquid verum esse ostenditur: vel *Refutatio*, quâ aliquid falsum esse convincitur.

Explicatio & Narratio pertinent ad thema simplex: Probatio & Refutatio verò ad thema compositũ

Scopus est notitia & intellegentia rerum, certitudo, admiratio, amor, odium, æmulatio, despicientia.

Genus Demonstrativum est, quod præcipuè versatur in laudando & vituperando.

Igitur *Status* quæstionis in hoc genere est *Laudatio* & *Vituperatio, Gratulatio, Gratiarum actio, Lamentatio & Querela.*

Huc referuntur scripta Genethliaca, Epithalamia, Orationes panegyricæ, Epicedia, Parentationes Hymni, Orationes Philippicæ, Satyræ.

Scopus verò thematis est, admiratio, amor, æmulatio, contemptus.

Genus Deliberativum est, quod præcipuè versatur in suadendo & dissuadendo.

Igi-

Igitur *Status* quæstionis in hoc genere est Svasio & Dissvasio: Adhortatio & Dehortatio: Petitio, Precatio & Deprecatio: Consolatio, Admonitio, Comminatio, Objurgatio, Excusatio.

Huc pertinent etiam Quæstiones dubiæ, Sitne aliquid faciendum aut non faciendum. Itemq; Quæstiones comparativæ: Utrum potiùs faciendum sit vel non.

Scopus est excitare metum, spem, pudorem; &c. ad bonum aliquod deligendum & persequendum, vel contra.

Genus Judiciale est quod præcipuè versatur in accusando & defendendo

Igitur *Status* quæstionis est Accusatio & Defensio, Expostulatio, & Purgatio.

Scopus est ira, invidia, indignatio, odium in accusando: clementia, misericordia, amor, in defendendo.

In Specie; *Status generis Judicialis est quadruplex: Conjecturalis, Definitivus, Qualitatis & Quantitatis.*

Status conjecturalis est, quo quæritur, An res sit? item, *An aliquid factum sit?* ut: An Archias sit civis Romanus? An Roscius occiderit patrem?

Satus Definitivus est, quo quæritur quid res sit? ut: An privatam pecuniam de templo surripere sit Sacrilegium?

Status qualitatis est, quo quæritur de qualitate rei.

Nexus est relationis gradus. Estque necessarius, vel contingens.

Necessariò coharent, quorum unum non potest esse sine altero: ut, Deus & justitia. *Contingenter coharent*, quorum unum potest esse sine altero: ut, Deus potest esse sine mundo; *Necessariò disjunguntur*, quorum unum non potest esse cum altero: ut, Homo non potest esse brutum. *Contingenter disiunguntur*, quæ ita disjunguntur, ut possint conjungi: ut, homo & sapientia. Doctrina Logica de necessarijs, Peripatèticis dicitur *analytica*; de contingentibus, *topica*.

Uterque *nexus* est *propinquior* vel *remotior*.

Immeatio est relationum concursus, quo unum argumentum admittit aliud.

Hæc quoniam universæ logicæ ἐυπρεία clavis, nucleus, ac colophon est, nonnullisque ob vocis raritatem videtur obscurior, necessum est, ut ejus originem & usum tradamus paulò explanatiùs. 1. *Immeatio est mutua rerum unio & communio.* Hanc primùm observàrunt theologi in SS. Trinitate eamque vocárunt ἐμπεριχώρησιν; q. d. *inexistentiam*; quorum industriâ acutiores quidam philosophi excitati, deprehenderunt immeationem diffundi per naturam, ejusque adeò picturam encyclopædiam. Hinc est 2. *realis vel mentalis*; utraque efficacissima. Realis *est mutua rerum in naturâ occurrentium unio & communio:*

munio; quæ se maximè exserit *in rebus sublimioribus*; *putà divinis ac spiritualibus*; ut in Christi personâ, naturis, officiis, variisq; ad Ecclesiã respectibus; *in mathematicis*, numeris scilicet ac figuris; *in primordiis physicis & opticis*: v. g. in elementis, radiis, coloribus, influxibus; *in symbioticis*, v. g. in virtutibus ac vitiis, contractibus, actionibus, processibus; *in medicis*, morbis & remediis: uno verbo, in omnibus omninò disciplinis, disciplinarumque partibus: *3. Immeatio mentalis est mutua cogitationum humanarũ unio ac communio*; quã modo prorsus ad mirabili mutuoque quodam illapsu se mutuò explicant, probant, ac amplificant & multiplicant: unde necessariò resultat *immeatio artium & notionum secundarum*, maximè logicarum: eaq; duplex. *4. Generalis*, vel *specialis*. *Illa est quâ una eademq; res pro diverso* ad diversas res *respectu potest induere omnes vel plerasq; notiones logicas*: ut homo pro diverso respectu potest esse causa, effectum, subjectum, adjunctum, totum, pars, & sic deinceps. Item causa potest esse subjectũ, diversum, pars, simile. *Specialis est, quâ una eademq; res pro diverso ad eandem rem respectu potest induere varias notiones logicas*. Sic Deus est prima causa efficiens, exemplaris, & finalis omnium creatorum, Rom. 11. 13. Christus est causa, efficiens, exemplaris, & objectum divinæ prædestinationis. Semen est causa efficiens, instrumentalis, & materialis seminati. Actio immanens

directa est effectum & adjunctum agentis: reflexa præterea est ejusdem objectum. Hæc specialior, utpote subtilior, hâctenus fuit minùs observata. Nos hîc agimus de utrâque. *5. Usus immeationis est infinitus*; idque tàm in genesi quàm in analysi. Cùm enim notiones logicæ debeant repræsentare rerum habitudines; hæ verò tam mirificè inter se sint compositæ ac complicatæ, ut uno simplici termino logico exhauriri nequeant, aut rerum natura ignoranda, aut præsentissimum immeationis auxilium adhibendum est. Ut enim in genesi insigniter juvat ingenii perspicaciam ac solertiam, sic in analysi judicii acumen & acrimoniam. Crudam sanè & mancam institues analysin si unico termino simplici coneris explicare, cur Christus sit dictus Sermo, imago, primogenitus: item ejus ad oblationem sui habitudinem; cùm sit sacerdos, altare, victima; adeoque oblationis causa princeps, instrumentalis, & objectum. Similiter rationem antitypi ad typum minimè evolveris, nisi dicas illud esse causam exemplarem, objectum, & simile hujus: nec penetrabis emphasin phraseos, *in nomen alterius baptizare*, ni observes, exprimere summam causam finalem, efficientem, & exemplarem. Quantus verò in disputationibus ejus sit usus, vel hinc patet, quòd omnes distinctiones in eâ fundentur. Nunquam solveris hæc & similia sophismata: Pater est major Filio; Filius est effectum Patris: ergo Filius non est æqualis

Pa-

Patri; nisi ostenderis, imparia uno posse esse paria alio; & rem quæ est effectum uno, posse esse causæ coessentialem modo alio. Hæc sufficiant hâc vice; siquidem tantæ profunditatis ac utilitatis hæc res sit, ut amplissimum mereatur commentarium, universæq; metaphysices structura & usus, quin rerum disciplinarumque panharmonia hoc fundamento nitatur.

Usus argumentorum est vis, quâ possunt notificare thema.

Notificatio thematis, est simplex, eaq; explicatio, vel probatio; vel combinata, ut amplificatio.

Thema clarum est, cujus habitudines distinctè; obscurum cujus confusè percipiuntur.

Explicatio est notificatio thematis obscuri. Thema explicandum vocatur *thema simplex* a practicis: estque basis sequentium. Bi egregiè inserviunt novem sequentes quæstiones, affirmativè & negativè themati applicatæ: *Quid, de quo, quare, quantum, quale, quando, ubi, quomodo, & cum quo.* Itaque in singulis locis inventionis occurunt *canones declarantes:* qui facilè inveniuntur, si ex argumentorum definitionibus ac distributionibus consectaria deducantur. E.g. *Causa est principium, a cujus vi res pendet.* Si causa est principium, erit utique effectu suo ordine naturæ, distinctâque cognitione prior, nihil erit causa sui ipsius: Si à vi causæ pendet effectus, utique causa habebit illam vim *formaliter*, eodem, vel *eminenter*, perfectiori modo: effectus erit proportionalis

lis illi virtuti, adeoque suæ causæ: Si effectus pendet à vi causæ utique ens independens non erit effectus; nullusque effectus, e. g. creatura libera, erit independens.

Probatio est notificatio thematis dubii: Thema dubium est cui, convenientiam vel disconvenientiam cum non satis percipiens mēs assentiri dissentireve non audet, quod vocatur *thema compositum*, & proponitur per quæstionem, *An*, *Num*, vel *Utrùm*. Itaque in singulis locis inventionis occurrunt *canones demōstrantes*; qui facilè inveniuntur & multiplicantur, per EST & NON-EST, TALE & TANTUM, hoc modo.

I. Si est consentaneorum unum, est & alterum, modo graduque congruo: &, si non est unum, nec alterum est. Modus gradusque congruus est, qui cum rerum & argumentorum definitionibus consentit; ut si est causa est effectus, & vicissim; si est subjectū est adjunctum; si connexorum, parium, similium unum, etiam alterum: si est totum, sunt partes: si testimonium, res quoque testatæ: & sic deinceps. Nempe ex necessariis necessariò, ex contingentibus concludi contingenter.

2. Consentanea sunt proportionalia. Itaq; quale & quantum est unum, tale & tantum quoque est alterum, ut. Si causa est bona, mala, eadem, diversa, contraria par, major, minor, similis, dissimilis, totalis, partialis, divina, angelica, humana, naturalis, supernaturalis,

naturalis, effectus etiam erit bonus, malus, idem, diversus, contrarius, par, major, minor, similis, dissimilis, totalis, partialis, divinus, angelicus, humanus, naturalis, supernaturalis.

3. Quæ res est dissentaneorum unum, ea non est alterum correlatum dissentaneum: ut quæ res est relatorum unum, ea non est relatorum alterum. Sic pater non est filius. ut, Si hæc res est hujus causa, subjectum, antecedens, totum, &c. utique non est ejus effectus, adjunctum, consequens, pars &c. salvis scilicet legibus dissensionis; hæ enim si violentur, non erunt dissentanea, sed consentanea, poteritque locum habere immeatio.

4. Si dissentaneorum unum est tale & tantum, alterum non est tale & tantum: quâtenus scilicet dissentaneum est ut, Si calor expandit, frigus contrahit: si virtus est laudanda, vitium est vituperandum; si salvantur fideles, damnantur infideles. Cave autem confundas attributa communia, & per accidens (quorum respectu res consentaneæ sunt) cum attributis propriis & per se.

Intellige hîc consensionem & dissensionem, quæ per universam Logicam spargitur.

Atq; hoc facili artificio non solùm possunt omnes hactenus à Logicis inventi canones inveniri, intelligi, memoriaque teneri, sed & multiplicari, corrigi; sicq; ex regulis variis exceptionibus enervatis catholicæ omnique exceptione majores constitui.

Amplifi-

Amplificatio est notificatio varia: seu, est explicationis & probationis iteratio.

In specie argumentum est artificiale, vel inartificiale.

Artificiale est, quod habet vim insitam notificandi thema.

Est q. primum, vel ortum.

Primum est, quod habet vim notificandi a seipso.

Est q. absolutum, vel comparatum.

Absolutum est, quod per seipsum & solum notificat thema.

Absolutum est simplex vel combinatum.

Simplex est quod unico modo notificat thema.

Est q. consentaneum, vel dissentaneum; stricte dictum.

CAP. IV.

De argumentis consentaneis.

CONsentaneum argumentum est, quod vi convenientiæ notificat suum thema; ideoq. est fons unitatis ac identitatis.

Est q. efficax, vel nudum.

Consentaneum efficax est, quod aliquam communicationem infert.

Est q. primarium, vel secundarium.

Argumenta consentanea primaria sunt, quorum unum facit ad alterius essentiam. Hæc sunt inter se sicut parentes & liberi.

Sunt q. causa, vel causatum, seu effectum.

Causa

Causa est principium, à cujus vi res, seu causatum, *pendet*: ut, Deus est causa; mundus est effectum.

Itaque posità vel negatà vi causæ ponitur vel negatur effectus modo graduque congruo. Vis illa dicitur *causalitas*.

Causæ divisiones sunt communes, vel speciales.

Communes sunt, quòd causa sit 1. *Solitaria, vel cum alijs conjuncta. Solitaria est*, à cujus solius vi pendet effectus: ut Solus Deus creavit mundum; Christus solus pro nobis satis fecit, *Causæ Conjunctæ* sunt subordinatæ, vel coordinatæ. *Subordinatio* est ordo causarum superiorum & inferiorum. Sic Deo subordinatur Sol, Soli elementa. *Coordinatio* est ordo causarum ad eundem effectum; ita ut una non influat in alteram: ut, duo equi trahentes currum; duo Consules gubernantes Romam. 2. *Principalis*, quæ primariam; *vel minùs principalis*, quæ secundariam vim confert: ut, Deus est causa primaria conversionis hominum; pastores, secundaria.

In specie causa est externa, vel interna.

Causa externa est, quæ effectui essentiam dat, sed illam non ingreditur.

Hæc competit omnibus effectis, adeoque & angelis, animæ rationali, materiæ primæ, & formis. Itaque eâ negatâ necessariò negatur causa interna. Hic nota, causas esse sibi mutuò causas in diverso causandi genere.

Causa externa est finis vel efficiens.

Finis

Finis est causa externa, cujus gratia res est. Itaq; sui desiderio movet efficientem, ut adhibeat media finii, & sibi ipsis congrua. Negato igitur fine, negatur efficiens. Nam Deus, natura, & ars nihil faciunt frustrà.

Finis est 1. *summus*, ut Dei gloria: *vel subordinatus*, ut salus reipublicæ est finis rerum politicarum. 2. *Cujus*; ut salus æterna; *vel Cui*; ut homo salvandus.

Efficiens est causa externa, à quâ res est. Ejus causalitas est vis agendi, quâ rebus quidem immaterialibus simpliciter dare potest essentiam; materialibus verò præviâ materiæ dispositione. Cùm verò omnis communio præsupponat unionem, inter efficientem & effectum requiritur contactus essentialis, vel saltem virtualis.

efficientis divisiones sunt tres, quæ se immeant, seu subdividunt.

1. *Efficiens est procreans, conservans, vel corrumpens. Illa* facit rem *esse*, ut parentes procreant infantem: *Ista* facit eam *porrò* vel *melius esse*, ut nutrix conservat infantem: *hæc* facit rem *non esse*, vel *pejùs esse*, ut morbus corrumpit infantem.

2. *Efficiens est principalis, vel minùs principalis.*

Efficiens principalis est à cujus vi primariò pendet effectus. Estque *solitaria*, ut solus David trucidavit Goliathum: vel *socia*, ut Levi & Simeon trucidârunt Sichemitas.

Effi-

Efficiens minùs principalis est, à cujus vi secundariò pendet effectus.

Estq; impulsiva vel instrumentalis.

Causa impulsiva est, quæ suâ existentiâ principalem movet ad agendum.

Estq; interna, vel externa.

Impulsiva interna, seu προηγουμένη, *est certæ dispositio agentis.* Sic temperamentum est causa effectuum.

Impulsiva externa, seu προκαταρκτικὴ, *est certa dispositio rerum ab agente diversarum.* Sic objecta sunt causæ affectuum. Externa autem impulsiva est inefficax sine internà.

Causa instrumentalis est, quam principalis sibi subordinat, & ad agendum applicat. Sic gladius est instrumentum militis.

Instrumentum totum consistit in usu. Huc pertinet *causa exemplaris*; quæ est idea seu exemplar futuri operis.

3. *Efficiens est per se, vel per accidens.*

Efficiens per se est, quæ suâ vi agit.

Estq; naturalis, vel libera.

Efficiens naturalis est, quæ ad actionem actionisq; modum ac gradum a naturâ est determinata. Sic magnes trahit ferrum, seque movet versus polum arcticum.

Efficiens libera est, quæ prævio indifferenti ratio-

nis

nis judicio: seipsam ad actionem actionisq; modum & gradum determinat. Sic Deus facit omnia extra se quæ vult; homo liberè peccat.

Efficiens per accidens est, quæ non suâ, sed alienâ, scilicet rei conjunctâ, vi efficit.

Estq; talis tatione naturæ, vel voluntatis.

Ratione naturæ causa per accidens agit, vel præter naturam, dicituṛq; casus; ut, si puer nascatur cũ sex digitis in unâ manu; *vel contra naturam particularem*; ut motus corporis violentus:

Ratione voluntatis causa per accidens agit vel præter voluntatem ex ignorantiâ, aut imprudentiâ: ut, cùm quis cervum petiturus, hominem interficit: *vel contra voluntatem*; ut, cùm Eleasar 2. Maccab. 6. coactus fuit vesci carnesuillâ

Talis est causa per accidens, quæ semper reducenda est ad causam aliquam per se.

Causa interna est, quæ suam essentiam dat causato.

Hâc positâ, necessariò ponuntur causæ externæ.

Estq; materia vel forma.

Materia est causa interna, ex quâ res est. Hæc formam recipiendo constituit compositum.

Materia est 1. generationis; ex quâ res fit; ut pullus ex ovo; *vel constitutionis*, ex quâ res constat; ut pullus constat corpore. *2. primæ*; ut chaos est materia mundi; *vel secundæ*; ut sunt materiæ rerum naturalium:

naturalium & artificialium. Et hæc est remota, vel proxima. Accidentium materia dicitur *materiale.*

Forma est causa interna, per quam res est. Hæc materiam perficiendo constituit compositum: adeoq; est fons essentiæ, distinctionis, facultatum, operationis, & perfectæ scientiæ. Positâ formâ ponuntur causæ præcedentes omnes.

Forma est 1. subordinans, seu totalis; ut anima rationalis in homine: *vel subordinata, & partialis*; ut forma cordis humani. 2. *substantialis*; ut forma plantæ: *vel accidentalis*, ut forma conjugii; & hæc dicitur *formale.* 3. *materialis*, quæ ex materiâ educitur; ut anima equi: *vel immaterialis*, quæ in materiam introducitur: ut anima hominis.

Causatum est, quod à vi causæ pendet.

Est q. finitum, effectum strictè dictum, materiatum, vel formatum. Ejus definitiones & divisiones respondent definitionibus, divisionibus & canonibus causarum.

Argumenta consentanea secundaria sunt, quorum unum alteri præter essentiam additur.

Sunt q. subjectum. vel adjunctum. Hæc sunt quasi consanguinea collateralia.

Subjectum est, cui aliquid præter essentiam additur.

Est q. recipiens, vel occupans.

Subjectum recipiens est quod sibi unit adjunctum.

Est q. recipiens in se, vel ad se.

Subjectum in se recipiens est, quod adjunctum intimè sibi unit. Sic substantiæ recipiunt accidentia: & res durans est subjectum durationis.

Subjectum recipiens ad se est, quod adjunctum sibi unit externè. Sub hoc continetur subjectum recipiens *ad se* & *circa se.* Sic substantiæ additur substantia: ut homini vestitus, arma, bona fortunæ. Sic locus est subjectum rei locatæ.

Subjectum occupans seu objectum est cui se unit adjunctum. Huc pertinent objecta facultatum cognoscentium, appetentium, & exequentium: ut,

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Est autem objectum adæquatum. vel inadæquatum; & hoc majus vel minus.

Adjunctum est, quod alicui præter essentiam additur, seu unitur.

Estq; receptum, vel occupatum.

Adjunctum receptum est, quod unitur subjecto,

Estq; receptum in rem, vel ad rem.

Adjunctum receptum in rem est, quod intimè subjecto unitur: ut, accidentia, quæ subjecto inhærent. Dicitur aliàs *adjunctum inhærens.*

Adjunctum receptum ad rem est, quod extrinsecè unitur subjecto.

Estq; adhærens; ut vestis: *vel circumstans*; ut concio circumdans oratorem.

Adjunctum occupatum est, quod se unit subjecto

cto; ut substantia, potentia, vel actio circa aliquam rem occupata.

Utrumq; adjunctum, tum receptum, tum occupatum, *est commune, vel proprium*

Adjunctum commune est, quod pluribus inest: ut albedo.

Adjunctum proprium est quod omni, soli, & semper inest: ut risibilitas homini.

Posito vel negato subjecto, necessariò ponuntur vel negantur proprietates omnes, & vicissim. Et positâ vel negatâ proprietate unâ, ponuntur vel negantur omnes.

Sequuntur argumenta consentanea nuda, inter quæ tantùm ordo quidam apparet. Hæc sunt quasi collateralia affinia.

Suntq; subordinata, ut *antecedens & consequens*; *vel coordinata*, ut *connexa*.

Argumentum antecedens est, quod est ante suum thema; ut, ex nihilo factus est mundus; ex puero fit senex.

Argumentum consequens est, quod est post suum thema: ut, David regnavit post Saulem.

Negato antecedente, negatur consequens; ut, Nondum est adolescens, ergo nec senex: sed posito antecedente, non protinùs ponitur consequens; ut, N. V. C. est adolescens, ergo & senex. Posito autem consequente, ponitur antecedens; ut, Est senex, ergo fuit adolescens; non verò negato consequente, nega-

turantecedens: ut, N. V. C. non est senex, ergo nec adolescens.

Connexa sunt, quæ simul sunt: ut coordinatæ partes, facultates, ac proprietates, locata coordinata, & res eodem tempore existentes. *ut: duo Equi trahunt Currum.*

CAP. V.

De argumentis dissentaneis.

SEquuntur *argumenta dissentanea, quorum unum notificat alterum vi disconvenientiæ.* Ex iis fluit non identitas, seu multiplicitas rerum; itemque *antitheſis.*

Dissentanea sunt communia, vel specialia.

Dissentanea communia sunt contradicentia, quorum alterum negat generaliter, seu ubiq;: ut ens non-ens; homo non-homo.

Contradictio est dissensio prima, ac clarissima: unde longè maximus est ejus in disputando usus. *Est* autem *explicita*; ut, Deus non-Deus; creatura non-creatura: *vel implicita*; ut Deus factus; creatura infinita.

Dissentanea specialia sunt, in quibus est specialis & certa negatio.

Sunt q; diversa, vel opposita.

Diversa sunt, qua ita dissentiunt, ut inter se consentire seu uniri possint. Sunt itaque vel distincta tantùm, vel non-unita quidem, sed tamen unibilia: ut, Pietas non est eruditio: Hic pius non est pauper: Ulyſ-

Ulysses est facundus, sed non formosus. Hinc pro diverso statu unientium, uniendorum ac unionum iidem termini sunt revocandi jam ad diversa, jam ad disparata. Sic *ferrum* & *natare* virtute naturali sunt disparata, divinâ diversa. *Humana natura propriâ subsistentiâ prædita* & *divina natura* sunt disparata, sed si illa careat subsistentiâ propriâ sunt diversa: *Argentum* & *aurum* respectu unionis intrinsecæ & essentialis sunt disparata respectu extrinsecæ & accidentalis sunt diversa.

Eorum usus excellit in distinctione.

Opposita sunt, quæ ita dissentiunt ut inter se consentire seu uniri nequeant. Hinc posito uno, negatur alterum.

Leges oppositionis sunt quatuor:

Res, ac pars eadem, respectus, tempus idemq́,

Res, ideſt, subjectum. Ad respectum pertinet modus, per tempus indicatur circumstantia, adeoque & locus.

Harum legum si vel unica violetur, nulla est oppositio.

Opposita sunt disparata, vel contraria.

Disparata sunt, quorum unum multis pariter opponitur. Talia sunt multæ speciesa ut individua ejusdem generis, species diversorum generum, & privationes ejusdem aut diversi generis: si nimirum, sua naturâ inter se uniri nequeant: ut aurum, arbor, equus, stultitia, veracitas.

Posito uno disparatorum, necessariò negatur aliud: sed non statim negato hoc, ponitur illud; quia non sunt tantùm duo, sed plura.

Contraria sunt, quorum unum uni tantùm opponitur.

Contraria juxta se posita clarissimè eluceſcunt; & posito uno, negatur alterum: ac negato uno, ponitur alterum in subjecto habili.

Contraria sunt affirmantia, vel negantia.

Contraria affirmantia sunt, quorum utrumq; est terminus positivus.

Suntq; adversa:

Adversa sunt contraria affirmantia, quæ sibi è diametro, seu absolutè, opponuntur: ideoq; sub eodem genere maximè distant.

Peripateticis dicuntur *contraria per excellentiam.* Talia sunt species immediatè oppositæ per omnia Prædicamenta: ut, homo & brutum; linea recta & curva; calor & frigus, &c.

Contraria negantia dicuntur privantia, quorum alterum negat habitum in subjecto capaci. In his itaq; habitus & privatio opponuntur.

Habitus est res positiva, seu affirmans, quæ rei, per naturæ vel intelligentis alicujus ordinationem, inest: ut visus, libertas.

Privatio est habitûs absentia: ut cæcitas, servitus. *Estq; totalis,* quæ potentiam & actum tollit, ut mors: *vel partialis,* quæ actum tantùm tollit, ut somnus.

Ab

Ab illâ non datur naturaliter regressus ad habitum; ab hâc datur.

Sic fuit argumentum absolutum simplex; sequitur combinatum, quod vario modo notificat thema:

Hujus generis sunt varia, ut supra in immeatione fuit indicatum: excellunt tamen *Relata.*

Relata sunt argumenta ex consensione & dissensione composita, quæamicè inter se opponuntur. Hinc sunt radix omnis unitatis ac multitudinis.

Unde in usu utramque vim exserunt; ut Si aliquis est pater, etiam aliquis erit Filius; & viciſſim: & pater non est Filius. Si aliquis est Dominus, etiam aliquis erit servus: & Dominus non est servus. Si aliquis est maritus, etiam aliqua erit uxor: & Maritus non est uxor.

CAP. VI.

De Argumentis comparatis.

HActenus de argumentis simplicibus sequuntur comparata quæ in aliquo tertio conferuntur.

Tertium est terminus, in quo utrumq; extremum convenit, vel non convenit. Ejus modi tertia possunt esse omnes termini encyclopædiæ: excellunt tamen generaliores. Est autem tertium veluti centrũ comparationis: unde comparata vi comparationis sunt æquè nota, ac ficta etiam arguunt.

Comparatio est explicata, vel contracta.

Comparatio explicata est, quæ extrema distinctè in tertio confert: ideoq; constat protasi seu propositione, & apodosi seu redditione.

Protasis est pars antecedens comparationis. & plerumq; continet argumentum.

Apodosis est pars consequens comparationis, & plerumq; continet thema. e. g. Sicut ex parvis seminibus arbores, sic ex principiis exiguis nascũtur disciplinæ. Hic pars antecedens est protasis; consequens, apodosis. Ex Contracta fit Explicata. 4 cont.

Comparatio contracta est quæ extrema breviter in tertio confert. Ea vel notis indicatur: ut Improbus est instar glumæ: *vel sine notis effertur*; ut, Homo est bulla.

Comparata sunt in quantitate, vel in qualitate.

Comparata in quantitate sunt, quorum tertium est quantitas, seu gradus.

Quantitas hic sumitur generalissimè, ita ut vagetur per omnia prædicamenta: seu, per quam respondetur ad quæstionem *quantus*?

Comparata in quantitate sunt paria, vel imparia.

Paria sunt, quorum quantitas est eadem. Talia sunt, quibus eadẽ magnitudo vel numerus attribuitur: ut, Tantus est Dei Filius, quantus est Pater. Tot sunt electi, quot sunt verè fideles.

Itaque de paribus par iudicium est ferendum.

Imparia sunt, quorum quantitas est diversa.

Sunt q; majora, vel minora.

Ma-

Majus est, cujus quantitas excedit: ut, Cœlum præstat terræ.

Minus est, cujus quantitas exceditur: ut, Corpus est ignobilius animâ.

De imparibus impar judicium est ferendum.

Comparata in qualitate sunt, quorum tertium est qualitas, seu modus Qualitas hîc quoque generalissime sumitur, ita ut per eam respondeatur ad quæstionem *qualis*.

Comparata in qualitate sunt similia, vel dissimilia.

Similia sunt, quorum qualitas est eadem.

Similitudo est explicata, vel contracta,

Similitudo explicata est continua, vel disjuncta.

Similitudo continua est inter tres terminos; quorum ut primus se habet ad secundum, ita se habet secundus ad tertium. e. g. Sicut se habent 2. ad 4. sic 4. ad 8 Ut lex se habet ad magistratum, sic magistratus se habet ad populum.

Similitudo disjuncta est, quæ constat quatuor terminis; quorum ut primus se habet ad secundum, ita se habet tertius ad quartum. e. g. Sicut se habent 2. ad 4. sic 3. ad 6. Ut se habet nauclerus ad navim, sic se habet princeps ad rempublicam:

Similitudo contracta est brevior: ut, Christus est instar agni? Christus est vitis. Sic omnis metaphora est similitudo contracta.

Dissimilia sunt, quorum qualitas est diversa: ut,

Sapiens non est instar Lunæ. Non sicut justus tandem florebit, ita & impius.

CAP. VII

De Argumentis ortis.

SIc se habent argumenta prima: orta sunt, quæ á primis habent vim notificandi themæ; ideoq; ex iis intelliguntur & judicantur.

Suntq́, realia, vel nominalia,

Orta realia sunt, quæ themæ per rem notificant

Suntq́, simpliciora, vel compositiora.

Orta simpliciora sunt totum, & pars.

Totum est unum ex pluribus constans.

Pars est unum illorum, ex quibus totum constat.

Totum est primarium, vel secundarium. Similiter pars est primaria, vel secundaria.

Totum primarium est actuale, vel potentiale.

Totum actuale est, cui partes sunt essentiales.

Hoc primarió competit substantiis corporeis; secundarió, accidentibus.

Totum actuale est essentiale, vel integrale.

Totum essentiale est, quod constat materiâ & formâ: ut homo constat corpore & animâ.

Totum integrale est, quod constat ex partibus materiæ: ut, hominis corpus constat artubus & ventribus.

Estq́, similare, seu homogeneum; vel dissimilare, seu

seu heterogeneum. Illud est, quod est ejusdem essentiæ cum partibus; ut aqua est totum similare: *hoc est, quod est diversæ essentiæ á partibus*, ut corpus humanum,

Toti primario actuali opponitur pars per excellentiam sic dicta Unde pars dividitur ut suum totum; ita ut sit *essentialis*, vel *integralis*; & hæc *similaris*, seu homogenea; vel *dissimilaris*, seu heterogenea.

Est autem pars integralis alia principalis, sine quâ totum esse nequit; quomodo cerebrum est pars hominis: *alia minùs principalis, sine quâ totum esse potest*, quamvis sit mutilum. Sic brachium est pars hominis.

Totum potentiale dicitur totum universale; & simpliciter, universale.

Totum universale est totum partibus suis essentiale; seu, est unum multiplicabile; & prædicatur *inquid* de suis inferioribus. Unde quidquid illi competit, vel non competit, competit quoque vel non competit ei, cujus est universale.

Totum universale est genus, vel species.

Genus est totum essentiam dans speciebus,

Genus primò est univocum, vel analogum.

Genus univocum est quod æqualiter suis speciebus communicatur.

Sic animal est genus univocũ hominis & bruti.

Genus analogum est, quod suis speciebus communicatur inæqualiter.

Sic

Sic ens est genus substantiæ & accidentis.

Deinde genus est generalissimum, quod supra se genus nullum habet; ut ens: *vel subalternum, quod respectu inferiorum est genus, respectu superiorum verò est species*; ut corpus.

Species est totum essentiam suam accipiens á genere. Hæc respectu generis est pars.

Species est 1. univoca, vel analoga. 2. subalterna, ut, animal: *vel specialissima*, seu infima, quæ est proxima individuis, ut homo.

Individuum est quod essentiam suam áccipit á specie specialissimâ; seu, *est res, quæ multiplicari nequit*: ut, Paulus, Petrus,

Congrua generum ac specierum subordinatarum catena constituit *scalam entis & mentis*; cujus ascensus & descensus est utilissimus.

In istâ porró catenâ cernitur *convenientia*, seu *identitas*, eaque generica, specifica, & numerica, seu individualis? itemque *differentia*, seu *diversitas*, eaq? similiter generica, specifica, seu individualis. Ubi excellit *differentia specifica* quæ genus restringit ad speciem. Sic τὸ rationale restringit animal ad hominem,

Totum secundarium est subjectum, vel adjunctum.

Totum sub'ectum est, cujus partes sunt adjuncta.

Sic homo est totum respectu docti & indocti.

Totum adjunctum est; cujus partes sunt subjecta.

Sic bona sunt totum respectu animi & corporis.

Hinc

Hinc intelligitur quid sit *pars secundaria.*

Argumentum ortum reale compositius est, quod circa totius, & partium collationem versatur: Ideoq; suo themati est adæquatum ac reciprocum.

Est q. inductio, vel resolutio.

Inductio est partium ad totum constituendum collectio: ut, Duo & tria sunt quinque.

Resolutio est totius in partes distinctio.

Est q. distributio, vel definitio.

Distributio est totius in partes, toti quidem consentaneas, inter se verò dissentaneas, resolutio.

Distributio distribuitur ut totum. Ita q. est primaria, vel secundaria.

Distributio primaria est partitio, vel divisio.

Partitio est totius actualis in suas partes distributio. Est q. essentialis; ut cum corpus distribuitur in materiam & formam: *vel integralis;* ut cum mundus distribuitur in cœlum & terram.

Divisio est distributio generis in species; ut corpus est simplex, vel compositum.

Distributio secundaria est ex quibusdam causis & effectis: subjectis & adjunctis. Sic animalia imperfectiora producuntur a Sole, vel a suis parentibus. Bestiæ quædam ruminant, quædam non ruminant. Homines sunt Asiatici, Europæi, Africani, vel Americani. Hominum alii sunt cholerici, alii sanguinei, alii phlegmatici, alii denique melancholici,

Definitio est, quæ explicat quid res sit. Hæc totum

resolvit in partes tum toti, tum sibi ipsis consentaneas.

Estq; perfecta, vel imperfecta.

Definitio perfecta est, quæ thematis essentiam clarissime notificat, Hæc plerumque constat genere & differentiâ proximis: ut; Homo est animal rationale. peccatum est ille gallitas.

Definitio imperfecta dicitur Descriptio, quæ definiti essentiam minùs clarè explicat: ut, Homo est corpus intelligens; seu est animal risibile Hæc vel nõ utitur argumentis maximé consentaneis, vel iis quædam demit, aut adddit.

Argumenta orta nominalia sunt, quæ thema per nomen notificant: seu, vi nominis arguunt.

Nomen est vox á naturâ intelligente ad rem aliquam significandam electa. Comprehendit sub se voces simplices, & phrases.

Argumenta nominalia sunt absoluta. vel comparata.

Argumenta nominalia absoluta sunt, quæ nomẽ ad rem significatam referunt.

Suntq; notatio, vel vocis ambiguæ distinctio

Notatio est Logica nominis è suâ origine explicatio: ut, Homo dictus est ab humo, quia ex humo sumtus est.

Vocis ambiguæ distinctio est variarum ejus significationum enumeratio.

Variæ significationes sunt, quæ in re aliquâ à voce ambi-

ambiguâ expreßâ nonconveniunt. Sic vox *philosophia* ambigua est; quia jam omnes disciplinas, jam philosophiam theoreticam, jam practicam tãtum, jam metaphysicam significat.

Argumenta nominalia cõparata sunt, quæ nomen cum nomine conferendo thema notificant.

Suntq; synonyma, vel conjugata. Aequipollentia

Synonyma sunt nomina ejusdem significationis: sive sint ex ex eâdem linguâ sumta; ut, Messias est Immanuel: sive ex diversâ; ut, Immanuel est θεαν'θρωπος

Conjugata sunt nomina cognatæ significatonis: ut justitia, justus, justé.

Suntq; abstracta, vel concreta.

Abstracta sunt, quæ habent modum significandi simplicem; adeoque notant potentiam, formam, adjunctum, & actum: ut, intelligentia, intellectus, intellectio. Logici derivant Concreta ab Abstractis at Grammatici contra.

Concreta sunt, quæ habent modum significandi compositum; adeoque notant rem, cui convenit potentia, forma, adjunctum, & actus, item quæ præcedentium modum exprimunt: ut, sensitivum, sensile, sentiens, sensibiliter.

CAP: VIII.

De Argumento inartificiali.

Restat argumentum inartificiale, quod assumtâ artificialis alicujus argumenti vi thema notifi-

cat: diciturq́; testimonium. thema veró res testa: ut Scriptura docet, mundum primo hexaëmero fuisse creatum.

Testimonium est significatio testis. Testis autem meretur fidem, si facultatem cognoscendi, & voluntatem ac dexteritatem significandi habeat.

Testimonium est fallibile vel infallibile.

Testimonium infallibile est, quod falsum esse nequit Tale est *divinum*, & quidem solum.

Testimonium divinum est supernaturale, vel naturale.

Testimonium divinum supernaturale est, cum. Deus modo naturæ viru superante aliquid patefacit. Estque immediatum, vel mediatum.

Testimonium divinum naturale est, cúm Deus modo naturali aliquid homini patefacit. Estq́; vel lumen rectæ rationis? quó pertinet intelligentia, syntereresis & conscientia: vel sensuum; quó refertur experientia sensualis.

Testimonium fallibile est, quod potest esse falsum Estque humanum, vel diabolicum; quod semper est fallax, licet non semper sit falsum.

Test. est vel rei vel Personæ.

Ele-

Elementorum Logicorum LIBER SECVNDVS,

De Instrumentis dispositionis.

CAP. I.

De Axiomate in genere.

Hucusq; fuerunt instrumenta inventionis: sequuntur instrumenta dispositionis, quæ humanum judicium, res inventas connectendo, perficiunt. Hinc a Cicerone hæc pars Logicæ vocatur, *judicium*

Dispositio est Logica distinctorum argumentorum conjunctio.

Judicium est secunda mentis actio, conjunctarum notionum habitudinem percipiens.

Dispositio est analoga, seu regularis; vel anomala seu irregularis.

Illa est quæ manifestè; *hæc* quæ occultè rerum connexioni respondet. Estq; pleonasmus, ellipsis, vel metathesis seu excessus, defectus, vel permutatio critica Solent autem hæ anomaliæ variè combinari.

Dispositio est axioma, vel dianoia. Alii dicunt: Dispositio est propositio, vel discursus. Hinc judicium est axiomaticum, vel dianoëticum.

Axioma, seu propositio, *est dispositio notioris explicandæ & explicantis*, seu est *dispositio thematis simplicis & argumenti declarantis, seu explicantis*; ut, Summum bonum est. Summum malum non est. Judicium axiomaticum est, quo aliquid esse, aut non esse cognoscitur; adeoque judicatur veritas & falsitas.

Axioma q. Thema,

Axioma consideratur in genere, vel in specie.

Axioma in genere consideratur absolutè, vel comparatè.

Absoluta axiomatis consideratio perpendit ejus partes & divisiones.

Pars axiomatis est principalis, vel minùs principalis.

Axiomatis pars principalis, est materia vel forma.

Materia axiomatis est pars conectenda; quæ est antecedens, vel consequens.

Pars axiomatis antecedens, seu subjectum, *est pars notificanda*, seu thema simplex.

Pars axiomatis consequens, seu prædicatum, est *pars notificans* seu argumentum declarationis.

Forma axiomatis est ipsa subjecti & prædicati connexio: ut; Homo est animal. τὸ Homo est subjectum; τὸ animal, est prædicatum, quæ duo connectuntur affirmando. Formæ axiomaticæ nota est *vinculum*.

Axiomatis pars minùs principalis est, quæ materiæ & formæ axiomaticæ habitudinem indicat. Tales partes sunt signa, vel quantitatis, quæ indicant quousque

usque prædicatum conveniat subjecto: ut, omnis, nullus, quidam: *vel modi*, qui indicant quomodo prædicatum conveniat subjecto. ut, qua, quatenus, secundùm.

Communes axiomatis divisiones sunt quòd sit affirmatum, vel negatum; verum vel falsum; analogum, vel anomalum.

Axioma affirmatum est quod thematis & argumenti consensionem seu convenientiam exprimit: ut, Deus est æternus.

Axioma negatum est quod thematis & argumenti dissensionem seu disconvenientiam exprimit, ut, Deus non est mutabilis.

Affirmato vinculo affirmatur axioma: negato, negatur. Negatur autem Vinculum, si vel toti axiomati, vel vinculo immediatè proponatur particula negans.

Axioma affirmatum enuntiat argumenta consentanea; negatum, dissentanea.

Axioma verum est quod cum rerum habitudine congruit; ideoque consentanea affirmat, & dissentanea negat: ut, Deus est perfectissimus. Deus non est finitus

Axioma falsum est, quod rerum habitudini repugnat; ideoque consentanea negat, dissentanea affirmat: ut, Deus non scit futura contingentia. Deus est mutabilis.

Utrumq; axioma, tum verum, tum falsum est necessarium, vel contingens.

Axioma necessarium est, cujus habitudo est immutabilis. Hoc igitur ita verum est, ut non possit esse falsum; ut, Homo est corpus. vel est ita falsum, ut non possit esse verum; ut, Homo non est animal

Axiomatis necessario veri ac affirmati tres sunt gradus; nimirum κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, & καθόλου πρῶτον.

Axioma κατὰ παντὸς, *de omni, est cujus prædicatum necessariò convenit omni subjecto*: ut, Homo est corpus. Ei opponitur τὸ κατὰ μηδενός, *de nullo.*

Axioma καθ' αὑτὸ, *per se, cujus prædicatum est essentiale*; sive sit à priori; ut, Homo est animal: sive a posteriori; ut, Homo est risibilis. Ei opponitur τὸ κατὰ συμβεβηκὸς, *per accidens.*

Axioma καθόλου πρῶτον *est, cujus partes sunt reciprocæ inter se*; ut, Homo est animal rationale.

Ex his gradibus posterior semper includit priorem.

Axioma contingens est, cujus habitudo est mutabilis. Hoc itaque ita verum est, ut possit esse falsum; ut Aristoteles est philosophus: vel ita falsum, ut possit esse verum; ut, Crœsus est pauper.

Axoma analogum est, quod directè thematis & argumenti habitudinem exprimit; anomalum, quod indirectè.

Anomalia axiomatis est generalior, vel specialior.

Axiomatis anomalia generalior est vel excessus; ut, Jesus Christus, qui natus est ex Maria virgine, est verus

verus Messias: *vel defectus*; ut, Tunè es Christus? Sum: *vel inversio*; ut; Nobilitas sola est atque unica virtus.

Anomalia axiomatis specialior est dispositionis permutatio, vel combinatio.

Permutatio axiomatis est pathetica, vel tropica.

Permutatio axiomatis pathetica est; quâ axioma modo quodam obscuriùs quidem, sed vehementiùs enuntiante afficitur.

Tales sunt propositiones interrogativæ, imperativæ, & optativæ.

Permutatio axiomatis tropica est, quâ argumentorum symbola artificiosè permutantur: ut, Herodes est vulpes.

Combinatio axiomatis est limitans vel removens, unde axioma est limitans, vel removens.

Axioma limitans est, quod exprimit & quòd & quomodo prædicatum conveniat subjecto. Ejus notæ sunt voculæ *quâ quatenus, secundùm, per se, respectivè* similesque: ut, Homo, quâ homo, est rationalis; quâ animal, sensitivus.

Axioma removens est, quod attribuendo uno modo negat alio modo.

Semper itaque resolvitur in affirmatum, & negatum axioma.

Est ǫ, exclusivum, vel exceptivum.

Axioma exclusivum est, quod generaliter aliquid removet. Ejus notæ sunt *solus, solùm, tantùm, duntaxat,*

xat unus unicus, unicè. Est q. exclusivum vel subiecti; ut, Solus Deus est æternus: *vel prædicati*; ut, Stellæ solùm sunt in cœlo.

Axioma exceptivum est, quod genere posito distinctæ speciem vel individuum removet. Ejus notæ sunt, *præter, præterquam, nemo nisi* & similes; ut, Nemo, nisi fideles, sunt participes Christi.

Consideratio axiomatum comparata est consentanea vel dissentanea eorum collatio.

Consentanea axiomatum comparatio est æquipollentia & consecutio axiomatica.

Æquipollentia axiomatica est axiomatum verbis discrepantium in sensu convenientia; ut panis est corpus Christi: Panis est sacramentum corporis Christi. Quidam homo sunt duo. Nonnulli homo est duo.

Consecutio axiomatica est, quâ unum ex alio sequitur: ut, Omnis homo est animal. E. Quidam homo est animal.

Dissensio axiomatica est diversitas, vel oppositio.

Diversitas axiomatica est dissensio sine pugnâ: ut, Deus est: Angelus est.

Oppositio axiomatica est axiomatum pugna, quâ unum idemq. affirmatur & negatur: ut, Angeli sunt æterni: Angeli non sunt æterni.

CAP' II

De Axiomate inspecie.

INspecie axioma est *simplex, vel compositum*. Illud vocatur *propositio categorica*; hoc, *hypothetica*.

Axio-

Axioma simplex est, quod verbi vinculo continetur: ut, Homo est: Homo est rationalis.

Axioma simplex consideratur absolutè, vel comparatè.

Axioma simplex absolutè consideratum primò est generale, speciale, vel singulare.

Axioma generale est, in quo consequens tribuitur omni antecedenti: ut Omnis homo est animal.

Axioma speciale est, in quo consequens tribuitur cuidam antecedenti: ut, Quidam homo est doctus. Dicitur alias particularis propositio.

Axioma singulare est, in quo consequens tribuitur tantùm uni antecedenti: ut, Adam fuit primus homo. Alias dicitur *proprium.*

Axioma generale, speciale, & singulare aliquando signis exprimitur, & vocatur *definitum*: ut, Omnis homo est animal: Quidam homo est philosophus; Quidam Cretenses sunt mendaces: aliquando signis caret, & vocatur *indefinitum*: ut, Homo est animal Homo est doctus Cretenses sunt mendaces.

Axioma simplex absolutè consideratum secundò est purum vel modale Hæc quoq; divisio possit esse generalis, sed excellit in axiomate simplici.

Axioma purum est, quod simpliciter argumenta enuntiat; ut, Deus est perfectus.

Axioma modale est, quod argumenta cum habitudinis gradu exprimit: ut, Deus necessariò est perfectus. Impossibile est, quòd Deus non sit perfectus.

Modi sunt quatuor: Necessarium, contingens, possibile impossibile.

Axioma simplex comparatè consideratur in collatione consentaneâ, quæ dicitur conversio; vel dissentaneâ, quæ dicitur oppositio.

Conversio axiomatica est unius axiomatis ex altero per congruam partium mutationem consecutio.

Estq; simplex, manente quantitate & qualitate; per accidens, manente qualitate, sed non quantitate: & per contrapositionem, quâ manete quantitate, negationum additione fiunt extrema infinita.

De eâ notentur versûs memoriales.

Qualis, quanta manet; qualis manet; ultima quãta.

Item:

FECI simpliciter convertitur EVA per acci:
ASTO per contra, sic fit conversio tota.

e. g *Nullus* homo est brutum. E. Nullum brutum est homo. Quidã hõo est doctus. E. Quoddã doctũ est hõi

Omnis homo est animal E. Quoddam animal est brutum.

Nullus electus damnatur. E. Nullus qui damnatur est electus.

Oppositio axiomatica est contradictio, vel contrarietas.

Contradictio axiomatica est axiomatum simpliciũ oppositio, verum a falso dividens. Sic universali opponitur particulare diversæ qualitatis, vel singulare singulari: ut, Omnis homo est animal, Quidam homo non

non est animal. Plato est Græcus, Plato non est Græcus.

Contrarietas axiomatica est oppositio simplicium propositionum generalium non-reciprocarum: ut, Omnis homo est doctus, nullus homo est doctus. Hæc non dividit verum a falso; id est, utraque propositio potest esse falsa.

Axioma compositum est, quod continetur vinculo conjunctionis axiomaticæ.

Est q. congregativum, vel segregativum.

Axioma congregativum est, quod partes suas, tanquam simul veras conjungit. Hoc enuntiat consentanea affirmando, dissentanea negando.

Est q. copulatum, vel connexum.

Axioma copulatum est, cujus conjunctio est copulativa.

Conjunctio copulativa est, quæ partes axiomatis simpliciter conjungit: ut, Deus est justus, & misericors. Hujus axiomatis si vel unica pars falsa sit, totum est falsum. Huc pertinet *axioma distributivum* quo integrum distribuitur in sua membra; ut, Homo constat corpore & animâ: *prolepticum*; ut, Etsi Deus permittit peccata, tamen est justus: *& relativum quantitatis, qualitatis, loci, & temporis*, cùm inservit explicationi: ut, Quantus est pater, tantus est filius. Qualis rex, talis grex Ubi dolor, ibi manus. Tamdiu discendum, quamdiu vivis. Axioma autem quod dividit genus in species, est simplex: ut, Animal est homo, vel brutum.

Axio-

Axioma connexum est, cujus conjunctio est connexiva.

Conjunctio connexiva est, quæ partes axiomatis vi consecutionis connectit: ut, Si Deus est, providentia est; Hoc axioma potest enuntiare omnia argumenta, exceptis solis diversis, attributivè sumtis. Ejus veritas non pendet a partium veritate, sed a consequentis ex antecedente consecutione: ut, *Si* asinus volat, habet alas.

Huc pertinent propositiones *relationē consequentiæ indicantes*: ut, Quia comedisti de fructu vetito morieris: aliæque relativæ, si probationi inserviant, ac in Syllogismo adhibeantur.

Axioma segregativum est, quod partes suas tanquam non simul veras sejungit. Hoc tantùm enuntiat disconnea.

Estq; disjunctum, vel discretum.

Axioma disjunctum est, cujus conjunctio est disjunctiva.

Conjuctio disjunctiva est, quæ partes axiomatis simplicter sejungit: ut, Aut fide justificamur, aut operibus.

Enuntiat tantùm opposita: ac proinde verum est, cujus una pars vera est, reliquæ falsæ: falsum, cujus nulla vera est, aut nulla falsa.

Huc pertinet *axioma adversativum*: ut, Non operibus justificamur, sed fide.

Axioma discretum est, cujus conjunctio est discretiva.

Con-

Conjunctio discretiva est, quæ consecutionem negando partes axiomatis sejungit: ut, Etsi ecclesia premitur, tamen non opprimitur.

Hoc axioma enuntiat tantùm diversa. Itaq; verum & legitimum est si partes non solùm veræ, sed etiam discretæ sint; falsum, vel ridiculum contrà.

CAP. III

De Syllogismo in genere.

Sequitur dianoja, quæ est dispositio axiomatum quâ unum aliud notificat.

Dianoja, seu discursus, *est syllogismus, vel methodus.*

Syllogismus est discursus illativus: seu, est dianoja, quâ quæstio probanda cum argumento probante ita disponitur, ut posito antecedente necessario concludatur.

Judicium syllogisticum est, quo aliud ex alio sequi, vel non sequi cognoscitur; adeoque consequentia, & inconsequentia judicatur.

Syllogismus consideratur in genere, vel in specie.

Syllogismus in genere spectatur quantum ad sui constitutionem & communem divisionem.

Constitutio syllogismi cognoscitur ex ejus partibus & communibus affectionibus.

Pars syllogismi est materia, & forma.

Materia syllogismi est terminus, vel propositio, seu axioma.

Ter-

Terminus est extremus, vel medius.

Terminus extremus est pars quæstionis.

Eq; minor, qui est subjectum, seu pars antecedens quæstionis: vel major, qui est prædicatum seu pars consequens quæstionis: ut, Deus est immutabilis. *tò* Deus est terminus minor. *tò* immutabilis major.

Terminus medius est, qui extremos connectit: ut, Deus est immutabilis; quia est perfectissimus. Aliis dicitur *argumentum tertium.*

Propositio est præmissa, seu pars syllogismi antecedens; vel conclusio, seu pars eius consequens.

Præmissa est pars probans, in qua quæstio cum termino medio disponitur.

Est q; propositio per excellentiam sic dicta, vel assumtio.

Propositio est prima præmissa, quâ quæstionis saltem consequens, seu prædicatum, *cum medio termino disponitur*: seu propositio, ex quâ alia probatur: ut, Omne perfectissimum est immutabile. Vulgò dicitur *Major*: item *propositio major.*

Assumtio est secunda præmissa, in quâ quæstionis pars antecedens, seu subjectum, *disponitur cum medio termino:* seu, quæ ex propositione assumitur: ut, Atqui Deus est perfectissimus. Vulgò dicitur *Minor*; item *propositio minor.*

Conclusio est propositio probata; ut, Ergo Deus est immutabilis.

Forma

Forma syllogismi est congrua partium connexio: ut. Omne perfectissimum est immutabile. Deus est perfectissimus. Ergo Deus est immutabilis.

De eâ notentur sequentia: 1. In syllogismo sint tres termini; & quidem tantùm tres. 2. Terminorum ternarius non ex verbis, sed ex sensu est æstimãdus. 3. Duo extremi termini dantur in quæstione; medius est inveniendus. 4. Medius terminus non ingrediatur conclusionem. 5. Ambæ præmissæ non sint particulares, vel negatæ. 6 Conclusio sit adæquata præmissis; ideoque imitetur partem debiliorem antecedentis; id est, negatam, vel particularem. 7. Assumtio sumatur ex propositione; eique nihil addat, demat, vel in eâ mutet. 8. Terminus medius, suu argumẽrum probans, invenitur, si quæstio dirimatur in duos terminos, & ambo deducantur per loca inventionis.

Affectio syllogismi est necessaria consequentia, quâ fit, ut concessis præmissis necessariò concedenda sit conclusio.

Ejus fundamenta sunt duo axiomata lumine naturæ clarissima. 1. Impossibile est idem esse, & non esse. 2. Quæ in uno tertio conveniunt, vel non conveniunt, ea conveniunt vel non conveniunt inter se.

Communis divisio syllogismi est, quòd ille sit 1. affirmatus, vel negatus. 2. necessarius, vel contingens. 3. analogus, vel anomalus.

Sylla-

Syllogismus affirmatus est, cujus conclusio est affirmata; negatus, cujus conclusio est negata.

Syllogismus necessarius est, qui constat ex axiomatibus necessariis; contingens, qui ex contingentibus.

Syllogismus analogus est, cujus dispositio est manifestior; anomalus, cujus dispositio est obscurior.

Syllogismus anomalus est deficiens, redundans, vel inversus.

Syllogismus deficiens est, in quo deest aliqua propositio: ut, Christus habet corpus. E habet partem extra partem, Dicitur *Enthymema*. Huc pertinet *Inductio* & *Exemplum*.

Syllogismus redundans est, qui constat pluribus quam tribus propositionibus.

Propositio addita dicitur *prosyllogismus*, si probet. Nam non rarò explicat tantùm, vel amplificat.

Excellit hic *Sorites*; qui est continua coacervatio propositionum ita connexarum, ac per se subordinatarum, ut prædicatum prioris fiat subjectum posterioris, donec prædicatum ultimæ connectatur cum subjecto primæ: ut, Quidquid generatur in inferioribus, oritur ex elementis. Quidquid oritur ex elementis, producitur à cœlo. Quidquid producitur a cœlo, proficiscitur a Deo. Ergo quidquid generatur in inferioribus, proficiscitur a Deo.

Syllogismus inversus est, qui ordinem propositionum mutat: ut, Chaos fuit. Corpus simplex. Ergo fuit

fuit sphæricum. Simplicia enim corpora sunt sphærica.

CAP. IV.

De Syllogismo in specie.

IN specie *syllogismus est simplex, vel compositus.*

Syllogismus simplex est in quo pars consequens quæstionis est in propositione, pars antecedens in assumtione. Vulgo dicitur *categoricus*; & tres ejus species, *figuræ*: in quibus occurrunt modi proprii.

In genere est generalis, particularis, vel singularis.

Syllogismus simplex in specie est explicatus, vel contractus: seu, est figura generalior, vel specialior.

Syllogismus explicatus est, cujus propositio est generalis vel singularis, & conclusio similiter amissus, vel parti debiliori.

Estq; figura prima, vel secunda.

Figura prima est syllogismus explicatus, in quo medius terminus antecedit in propositione, sequitur affirmatus in assumtione; ut, Omne corpus habet terminos, Cœlum est corpus. E. cœlum habet terminos. Ramo dicitur syllogismus *explicatus secundus.*

Ejus modi sunt IV. juxta versûs sequentes:

Barbara, Celarent primæ, Darii, Ferioq;.

Figura secunda est syllogismus explicatus, in quo medius terminus semper sequitur negatus in alterâ præmissâ: ut, Nullum illocale est corpus, Cœlum

est

est corpus. E. cœlum non est illocale. Ramo dicitur syllogismus *explicatus primus.*

Ejus modi sunt IV

Cesare, Camestres, Festino, Baroco. secundæ;

Figura tertia est, in quâ medius terminus in utraq; præmissâ antecedit, & in assumtione affirmatur, ut existat conclusio particularis: ut, Fortitudo est virtus Fortitudo est confidentia E. quædam confidentia est virtus. Ramo dicitur *syllogismus contractus.*

Ejus modi sunt VI.

Tertia grande sonans tibi dat Darapti, Felapton,
Adjungens Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

De his vocabulis technicis notentur versus:

Asserit A negat E, verùm generaliter ambæ.
Asserit I negat O, sed particulariter ambo.

Syllogismus compositus est, in quo tota quæstio est pars altera propositionis affirmatæ & compositæ, medius terminus est pars reliqua. Vulgo dicitur *syllogismus hypotheticus.*

Assumere hic est partem propositionis ita repetere, ut fuit posita; affirmatam affirmatè, negatam negatè. *Tollere* est affirmatam negare, negatam affirmare.

Syllogismus compositus est connexus, vel disjunctus.

Syllogismus connexus est, cujus propositio est connexa.

Est q; constructivus, vel destructivus.

Sullo-

Syllogismus connexus constructivus est qui assumit antecedens & concludit consequens: ut, Si Christus resurrexit, nos quoque resurgemus. At Christus resurrexit, E. & nos resurgemus. Ramo dicitur *connexus primi modi.*

Syllogismus connexus destructivus est, qui tollit consequens, ut tollat antecedens: ut, Si Christus non surrexit, neque nos resurgemus. At nos resurgemus. E. & Christus resurrexit. Ramo dicitur *connexus secundi modi.*

Syllogismus disjunctus est, cujus propositio est disjuncta.

Estq; primi vel secundi modi.

Syllogismus disjunctus primi modi est, qui tolli unum, & reliquum concludit: ut, Aut dies est, aut nox. At non est nox. E. dies.

Disjunctus secundi modi est qui è propositione partibus omnibus affirmatâ assumit unum, & reliquum tollit; ut, Aut est dies, aut nox. At est dies. E. non est nox.

Ex syllogismi connexi & disjuncti combinatione oritur *Dilemma*, in quo propositionis consequens constat contrariis immediatis, quod tollitur in assumtione, ut tollatur antecedens in conclusione: ut, Si Deus mutatur, aut mutatur in melius, aut in pejus, aut in æquale. At qui nõ in melius; secùs antea nõ fuisset optimus. Non in pejus; secùs postea non esset optimus. Non denique in æquale; quia hæc mutatio

4 Syl. const. hoc Dil.

esset

esset frustra, adeoque stulta. Ergo Deus nullatenus mutatur.

CAP. V.

De Methodo.

METHODUS est discursus ordinativus: seu, est dianoja, quâ varia axiomata homogenea ad faciliorem intelligentiam, firmioremque memoriam disponuntur.

Judicium methodicum est, quo rerum ordo & confusio cognoscitur.

Methodus dividitur tribus modis. Primò methodus est analoga, vel anomala.

Methodus analoga est, quæ rerum disponendarum naturæ perfectæ q; cognitioni exactè congruit & dicitur acroamatica, itemque methodus sapientiæ.

Methodus anomala est, quæ non tam rebus disponendis, quam discentibus congruit; & dicitur exoterica, arbitraria, & methodus prudentiæ.

Methodus secundò est synthetica, vel analytica, Illa est, quæ subjecti affectiones per principia docet; habetque locum in theoreticis. *Hac* est, quæ docet, quomodo finis ab aliquo per media obtineti queat; habetque locum in energeticis, id est, in practicis ac poëticis.

Tertiò methodus est universalis, quæ integram disciplinam disponit, vel particularis, quæ partem disciplinæ disponit.

Ele-

Elementorum Logicorum
LIBER TERTIUS.

De Usu Instrumentorum Logicorum.

Cap. I.

De Usu Logices in genere.

Fuit Logica generalis: sequitur Specialis, qua instrumentorum Logicorum usum explicat.

Usus seu praxis Logica est artificiosa instrumentorum Logicorum, & terminorum encyclopadiæ conjunctio. Hæc praxis est anima studii Logici.

Praxis Logica consideratur in genere vel in specie.

In genere praxis Logica speculatur quantum ad fundamentum, affectiones & communes divisiones.

Fundamentum praxeos Logicæ est vel primum, ut est catholica omnium disciplinarum harmonia, ex quâ oriuntur instrumentorum Logicorum notæ: vel secundum ut est ordinata ejus harmonia representatio. Unde oriuntur tres tabulæ; nimirum tabula praedicamentalis; encyclopadiæ & thematum.

Tabula praedicamentalis est omnium terminorum per genera & species usque ad individua subordinatio.

Ea consideratur in genere & in specie.

In genere videnda est tabula prædicamentalis fabrica & usus.

Fabrica tabula prædicamentalis consistit in continuatâ divisionum generalium & specialium combinatione.

Usus tabula prædicamentalis est analogus, vel anomalus: & in utrâq; spectantur *Prædicabilia* numero sex; putâ genus, species, individuum, differentia, proprium, accidens: è quibus tria priora prædicantur *in quid*; tria posteriora, *in quale*.

Usus analogus tabulæ prædicamentalis locum habet in rebus, quæ ab intellectu humano perfectius intelligi possunt. Talia sunt entia realia, positiva, per se una, universalia, & completa.

Usus tabulæ prædicamentalis anomalus est vel abundans *pleonasticus*, in entibus concretis, collectivis, ac propositionibus; *vel* defectivus *ellipticus*, in partibus, putà individuis: differentiis, ac partibus strictè dictis: *vel* deniq; *analogicus*, qui est adhibendus vel ob rerum perfectionem, putà in divinis; vel ob generalitatem, putà in transcendentibus: vel deniq; ob imperfectionem, putà in entibus rationis, privationibus, ac entibus falsò fictis:

In specie tabula prædicamentalis est substantia, vel accidentis.

Substantia est ens per se subsistens.

Estq; in genere universalis, vel singularis: in specie increata, vel creata.

omnium terminorum coordinatio. Dicitur aliâs *tabula systematica.*

Hæc oritur ex continuatâ terminorum per argumenta Logica deductione. Usus ejus est maximus; ut patebit ex sequentibus.

Tabula thematum est accurata thematum Logicorum repræsentatio.

Ea oritur ex continuâ Logicorum artificiorum combinatione: Ostendit enim thematum & dissertationum varietatem.

Varietas thematum est Logica thematum diversitas.

Hæc oritur vel à rebus differendis (sic thema est simplex, vel collectivum;) *vel à modo differendi* (sic dissertatio est exegetica, vel pathetica; item thema est historia, prophetia, promissio, vel comminatio); *vel à differentibus*; ut, consultatio est solitaria, vel socia.

Affectiones praxeos Logicæ sequuntur; *quæ sunt tres*; *nimirum quòd sit catholica, organica, & harmonica.*

Praxis Logica catholica est; quæ in omni humanâ dissertatione locum invenit: *organica*, quæ non suppeditat res ipsas, sed eas ex encyclopædiâ petere docet: *harmonica*, quæ cum rebus ac cum seipsâ consentit.

Communes divisiones praxeos Logicæ sunt, quòd est primò congrua, vel incongrua.

Praxis Logica congrua est, quæ cum rei differendæ naturâ, omniumq; differentiùm statu consentit.

Praxis Logica congrua est analoga seu regularis, vel anomala, seu irregularis. Et hæc est pleonasmus, seu excessus; ellipsis, seu defectus; & metathesis, seu inversio.

Praxis instrumentorum Logicorum incongrua est, quæ rei differendæ, aut differentium statui repugnat: dicituréq; *Fallacia.* Hæc confundit EST & NON EST, itemque MODOS & GRADUS instrumentorum Logicorum; ex quâ confusione omnes omnium disciplinarum errores oriuntur.

Secundò praxis Logica in genere est genesis, vel analysis Logica.

Genesis Logica est novi operis productio,

Analysis Logica est producti operis resolutio.

CAP. II.

De Usu Logices in specie.

IN specie Praxis Logica est simplex vel combinata: & simplex est heuretica vel critica.

Praxis heuretica, seu inventionis, *est quæ versatur circa cogitationes simplices.*

Estq; thematica, vel tepica.

Praxis thematica est, quæ versatur circa thema.

Praxis thematica est genesis, vel analysis thematica.

Gene-

Substantia universalis est substantia multiplicabilis: ut homo.

Substantia singularis est substantia non-multiplicabilis: ut, hic homo. Abraham.

Substantia singularis est non suppositum, vel suppositum.

Substantia non-suppositiè est substantia singularis constitutivè communicabilis: ut, divina essentia; humana Christi natura; manus Mosis.

Suppositum est substantia singularis constitutivè incommunicabilis.

Est ǫ, suppositum stricte dictum, vel persona.

Suppositum stricte dictum est suppositum non-intelligens: ut, cœlum, hic leo.

Persona est suppositum intelligens: ut, Spiritus sanctus. Angelus Gabriel, Paulus.

Substantia increata est Deus: creata est angelus, anima hominis, vel corpus: & hoc simplex, vel mixtum.

Accidens est ens subsistantia inhærens.

Accidens est absolutum, vel cum respectu.

Accidens absolutum est, quod est independens à termino.

Est ǫ, quantitas vel qualitas.

Quantitas est accidens absolutum quo ens est divisibile in partes: ut magnitudo & numerus.

Qualitas est accidens absolutum quo substantia creata ordinatur ad unionem; seu est accidentalis ad unionem aptitudo. Estque habitus, potentia naturalis, qualitas patibilis, & figura.

Accidens cum respectu est, quod dependet à termino.

Est q3 vel ipsa relatio, vel aliquid à relatione diversum.

Relatio est ordo entis ad ens.

Est q3 relatio per excellentiam sic dicta; in quâ occurrunt hæc septem: Subjecta duo, fundamentum, terminus, relatum, correlatum, ipseque respectus: *vel specialim considerata; ubi sunt quatuor relationes, quæ constituunt quatuor prædicamenta; uti sunt,* Quando, Ubi, Situs, Habitus.

Quando est ordo rei ad durationem: ut, diu, noctu.

Ubi est ordo rei ad spatium imaginarium; seu, est modus existendi finitus: ut, esse in cœlo, in terrâ.

Situs est ordo partium corporis ad se invicem, & ad locum: ut, esse supinum, erectum.

Habitus est ordo corporis ad corpus cui extrinsecè additur: ut, esse togatum, sagatum.

Accidens cum respectu, quod non sit ipsa relatio, est actio, vel passio:

Actio est, quâ aliquid seipsum respectu alicujus ordinat: ut, cogitatio, & motio activa.

Passio est, quâ aliquid respectu alicujus ordinatur: ut, cogitatio & motio passiva.

Hinc seliguntur decem prædicamenta: nimirum, substantiæ, quantitatis, qualitatis, relationis, quando, ubi, sitûs, habitûs, actionis, & passionis.

Sequitur tabula encyclopædia, quæ est accurata omnium

Geneſis thematis eſt thematis tractandi conſtitutio, & delectus. Ejus regula eſt: Meditaturus aliquid, tres tabulas ſupradictas percurrito, & congruentius thema ſelegito.

Analyſis thematis eſt thematis tractati inveſtigatio ac dijudicatio Ubi duæ ſunt regulæ: 1. Notas thematicas obſerva, ac tractationem cum ſeipsâ, aliisque confer Sic enim invenies thema 2. Thema inventum reduc ad tres tabulas ſuprà dictas.

Praxis topica eſt, quæ verſatur circa argumenta

Praxis topica conſideratur generaliter, vel ſpecialiter, quantum ad geneſin & analyſin.

Geneſis topica in genere eſt argumentorum inventio. Ea nititur ac abſolvitur COLLATIONE juxta canonem: Inventurus argumenta, thema tuum deduc per tres tabulas ſuprà dictas, iſque tui thematis & argumentorum Logicorum definitiones applica.

Geneſis topica eſt explicatio probatio, vel amplificatio; & amplificationis quidem modi ſunt quinque: 1. *Deſcriptio* quâ fusè oſtenditur, quid ſit res Ea petitur ex omnibus argumentis 2. *Antitheſis:* quâ fusè oſtenditur, quid nō ſit res. Ea petitur ex diſſentaneis. 3. *Collatio*; quâ inſtituitur comparatio cum aliis, ut oſtendatur, quale quantumve ſit thema. Ea petitur ex Comparatis 4 *Diſtributio*; quâ totum in partes particulasve reſolvitur. Ea petitur ex omnibus locis Diſtributionis. 5. *Congeries teſtimoniorum:* quâ plura teſtimonia in medium adducuntur.

In ſpe-

In specie tot sunt geneses topicæ, quot sunt loca inventionis.

Analysis topica in genere est argumentorum diiudicatio.

Ejus regula est: Notiones primas primò sigillatim consideres, tùm inter se conferas, & collatarum affectiones per tabulam argumentorum dedicas, deductisque convenientes definitiones applices.

In specie tot sunt analysis topicæ, quot loca inventionis: solentque inveniri clavium topicarum observatione.

Claves topicæ sunt argumentorum Logicorum notæ: ut *a* plerumque est nota causæ efficientis: *ex* plerumque est nota causæ materialis.

Praxis critica est heuretica praxeos, seu *præcedentium praxium combinatio.*

Est quæ noëtica, vel dianoëtica.

Praxis noëtica est, qua versatur circa axioma.

Est quæ genesis vel analysis axiomatica.

Genesis axiomatica est propositionum inventio.

Ejus regula est: Thema tuum constituas tabularum omnium centrum, reliquos terminos circumferentiam, omnesque hos cum themate conjunge per omnes disciplinas.

Analysis axiomatica est accuratum de propositione in sua principia resoluta iudicium.

Ea consistit in propositionis rectificatione, & rectificata distinctione.

Distin-

Distinctio rectificatia propositionis est ejus ad suam speciem reductio.

Praxis dianoëtica est, qua versatur circa pluriumo propositionum conjunctionem.

Est q. syllogistica, vel methodica.

Praxis syllogistica est, qua versatur circa syllogismum.

Est q. genesis, vel analysis syllogistica.

Genesis syllogistica est syllogismorum inventio. Ea consistit in reductione, & deductione: quæ utraque est topica, vel axiomatica.

Analysis syllogistica est accuratum de syllogismo in sua principia resoluto judicium.

Ea consistit in syllogismi rectificatione, & rectificati distinctione.

Rectificatio syllogismi consistit in ejus observatione, & anomali ad analogum reductione.

Distinctio syllogismi rectificati est ejus ad certam speciem reductio.

Ex praxeos syllogisticæ combinatione oritur artificium porismaticum, & disputatio.

Praxis methodica est, qua versatur circa methodum.

Est q. genesis, vel analysis methodica.

Genesis methodica est congrua methodi inventio, quæ consistit in accuratissima rerum disponendarum reductione, & collatione.

Analysis methodica est accuratum de methodo, seu tractatu in suo principia resoluto judicium. Ea

Ea consistit in præcognitione, & recognitione.

Præcognitio est analysis thematica, eaque accuratissima; quâ nimirum tum thematis, tum tractationis convenientia ac differentia perpenditur.

Recognitio est, quâ universi tractatûs anatome instituitur, partiumq; symmetria observatur.

Praxis Logica combinata est progressu usuq; infinita.

TABULA I.

adumbrans Logicæ methodum.

LOGICA est
- Generalis; tradens instrumentorum logicorum naturam, quæ sunt
  - Inventionis; ubi
    - *Thema*; cujus vidende
      - Convenientia.
      - Differentia.
    - *Argumentum*, tab. II.
  - Dispositionis; ubi
    - *Axioma*, seu *propositio*, tab. III.
    - *Dianoia*, seu *discursus*, tab. IV.
- Specialis; explicans eorundem *usum*, tab. V.

Argumentum considerandum

TAB. II. *De Argumentis.*

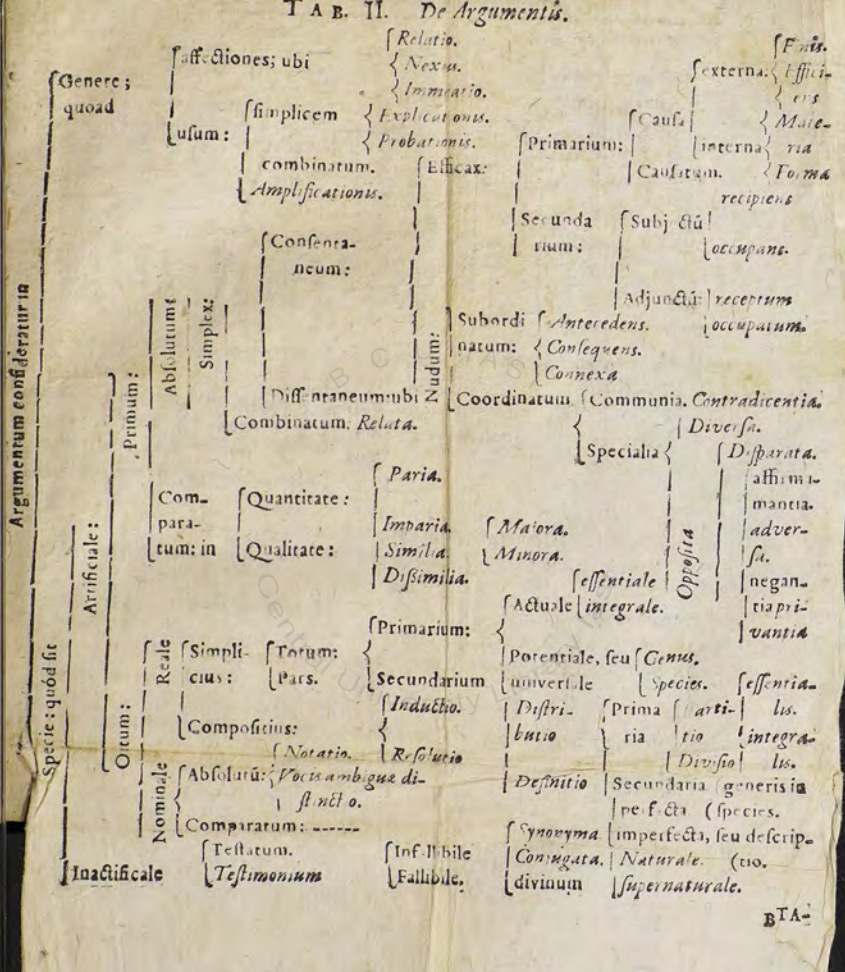

BTA-

TAB. III. *De Axiomate seu Propositione.*

Axioma consideratur in

- Genere.
  - Absolutè; ubi ejus partes:
    - Principales: *Subjectum. Prædicatū.*
    - minùs principales: *Vinculum.* quantitatis. modi.
    - signa.
  - Cõmunes divisiones quod sit
    - 1. *Affirmatū. Negatum.*
    - 2. *Verum. Falsum.*
    - 3. *Analogum. Anomalū.*
  - Comparatè. ubi ejus
    - Consensio: *Æquipollentia. Consecutio.*
    - Dissensio: *Diversitas. Oppositio.*
- Specie: quod sit
  - Simplex; considerandum
    - Absolutè; 1. *Generale. Speciale.* 2. *Singulare. Purum. Modale.*
    - Comparatè quoad *Conversionem. Oppositionem.*
  - Compositum:
    - Congregativum: *Copulatum. Connexum.*
    - Segregativum: *Disjunctū. Discretum.*

TAB. IV. *De Discursu.*

Discursus est

- *Syllogismus*: qui cõsideratur in
  - Genere: quantum ad sui
    - Constitutionem: quæ cognoscitur ex
      - Partibus, ubi ejus
        - Materia: Terminus: Extremus: *Major. Minor.* Medius. Propositio: Præmissa: *Propositio. Assumptio.* *Conclusio.*
        - Forma. *Congrua partium connexio.*
      - Affectionibus.
    - Communem divisionem; quòd sit ---------- 1. *Affirmatus. Negatus.* 2. *Necessarius. Contingens.* 3. *Analogus. Anomalus.*
  - Specie: quòd sit
    - Simplex: ubi *Figura*
      - Generalior --- *Prima. Secūda.*
      - Specialior. *Tertia.*
    - Compositus
      - Connexus *Constructivus. Destructivus.* primi.
      - Disjunctus: Modi -------- secundi.
- *Methodus*: quæ est
  - 1. Analoga & Anomala.
  - 2. Synthetica, & Analytica.
  - 3. Universalis, & Particularis.

Praxis Logica consideratur in

- Genere: quoad
  - Fundamentum: ubi ejus repræsentatio in Tabula
    - catholica
    - organica
    - harmonica.
    - *Prædicamentali.*
    - *Systematica, seu encyclopædiæ.*
    - *Thematica.*
  - Affectiones: quod sit Communes divisiones: quòd sit
    - 1. *Congrua. Incongrua.*
    - 2. *Genesis. Analysis.*
- Specie:
  - Simplex
    - Heuretica
      - *Thematica*: *Genesis. Analysis.*
      - *Topica*: *Genesis. Analysis.*
    - Critica
      - Noëtica, seu Axiomatica propositionis: *Genesis. Rectificatio.*
      - Dianoëtica:
        - Syllogistica: *Genesis. Rectificatio. Analysis*: *Rectificata distinctio. Rectificatio distinctio.*
        - Methodica: Anal. syll. Genesis ...
  - Combinata; progressu usuq; infinita.
    - Genesis.
    - Anal. quæ consist. in *Præcogn. Recognit.*

Partibus ex puris sequitur nil atque negatiuis.